

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 3. okt. 1973

Nr. 76 (3864)

15. aastakäik

ROHKEM LAEVU HUKKUS

LONDON (EPL) — Sõjaaegne Eesti Kaubalaevastiku juhtkonna ühingu sekretär A. Ojasoo jutustab Londoni "Eesti häälele", et äsja ajakirjanduses ilmunud Briti välisministeeriumi andmed hukkunud eesti laevadest on puudulikud. Ta tuletab meelde, et 1940 aasta lõpul seisid inglise ja iiri sadamates kokku 54 eesti laeva, sõja lõpul oli neid aga nii vähe, et neid võis lugeda näppudel. Kuhu nad siis jäid?

A. Ojasoo jutustab:
— Kui Nõukogude vene okupeeris Balti riigid, siis esitas ta kohe nõude, et laevad antakse üle venelastele. Samal ajal aga pandi kõik laevad kohe aresti alla inglise sadamates. Olin isiklikult ühe sadamates. Olin isiklikult ühe peal Liverpooli sadamas ja seal oli 3 laeva. Mõned lae-

vaomanikud, kes väljas viibisid, asusid kohe nõutama uut lippu ja see ka mitmel õnnestus, nii näiteks said rootsi lipu Helios ja Eos, iiri sadamas asuvad laevad said iiri lipu, ülejäänud rekvireeriti inglaste poolt ja pandi inglise lipu all sõitma kuni sõja lõpuni, ning anti sõjamineistele.

Järg lk. 7

Naisõpetajad ka eesti ev. luteri KIRIKULE?

Rootsi kirikus on rakendatud naiskirikuõpetajad juba ammu. Eesti ev. luteri kirikul läänemaailmas on pakiline õpetajate järelkasvu probleem, mida arutati m.h. ka äsja Stockholmis lõppenud peapiiskopliku nõukogu istungjärgu, kus konstateeriti, et EELK põhimäärused ei tee otsesid takistusi naiskirikuõpetajate rakendamiseks, kui kandidaate peaks kerkima.

Pressinformatsioon peapiiskopliku nõukogu esitlustest üldeldakse järgmiselt:

EELK peapiiskopliku nõukogu koosolek, mida peeti, nagu varem teatatud, 20.-23.9.73 Stockholmis, kulges väga intensiivses töomeeleolus ja edasiviivas vaimus. Peapiiskoplik ettekanne hõlmas kogu kiriku tegevust, püüdes esile tuua neid raskuspunkte, millised nõuavad eelseisvatel aastatel suurimat tähelepanu ja pingutust, et EELK püsimiseks edaspidi oleks kõik võimalik tehtud.

Põhimääruste vajalik redigeerimiste kohta koorus välja põhimõtteline seisukoht, et kui elu sed seda peaks tungvalt nõudma, tuleb redigeerimise ette võtta, kuid need peavad jääma aastal 1985 Eesti Vabariigis kehtestatud EELK Põhimääruste raami ja struktuuri.

Koguduste siseelu huvides peeti vajalikuks kohandada EELK seadusi praegusele olukorrale, milleks loodi komisjon koosseisus konsistooriumi abipresident ja USA ning Kanda praostkondade praostid.

Peeti vajalikuks pöörduda kogu kiriku ja eesti avalikkuse poole suure tähtsusega ülesande üksmeelseks lahendamiseks. Kõrgeimale all on elulise tähtsusega kirikuõpetajate ettevalmistamise ja töötegemise fondi toetamine annetuste, pöördumiste ja doonatsioonidega.

Naiskirikuõpetajatele ei tee EELK põhimäärused otsesid takistusi, mispärast neid saaks rakendada, kui naisi peaks sellel alal üles kerkima. Suurt tähelepanu nõuab usuiline meelsus perekondades,

sest ainult see kindlustab kirikule püsi: kui vanemad ühes lastega järjekindlalt võtavad kirikuelust osa.

Inimõiguste probleemi põhjalikumaks käsitlemiseks puudus kahjuks aeg. Kuid see küsimus jääb permanentseks tähelepanusse kuni eesti rahvas on oma põhiõigused taas kätte saanud.

Peapiiskopliku nõukogu laendamise kava kiideti

heaks. Seni kuulusid sinna konsistooriumi assessorid ja kõik praostid, kusjuures peapiiskopil on õigus kutsuda koosolekutele ja asjatundjaid ja teisi kiriku ametiisikuid.

Kava näeb aga ette, et iga praostkonna teiseks esindajaks välitakse sinodi poolt oma koosseisust üks mitteautendaadlastest ametiisik. Peapiiskoplikul nõukogul on

Järg lk. 7

Balti küsimus KANADA parlamendis

12. septembril tõstis Kanada endine peaminister ja konservatiivide partei juht John Diefenbaker parlamendis üles inimeste tagakiusamise N. Liidus, tehes ühtlasi ettepaneku, et Kanada peaminister esitaks rahva nimel vene valitsusele protesti.

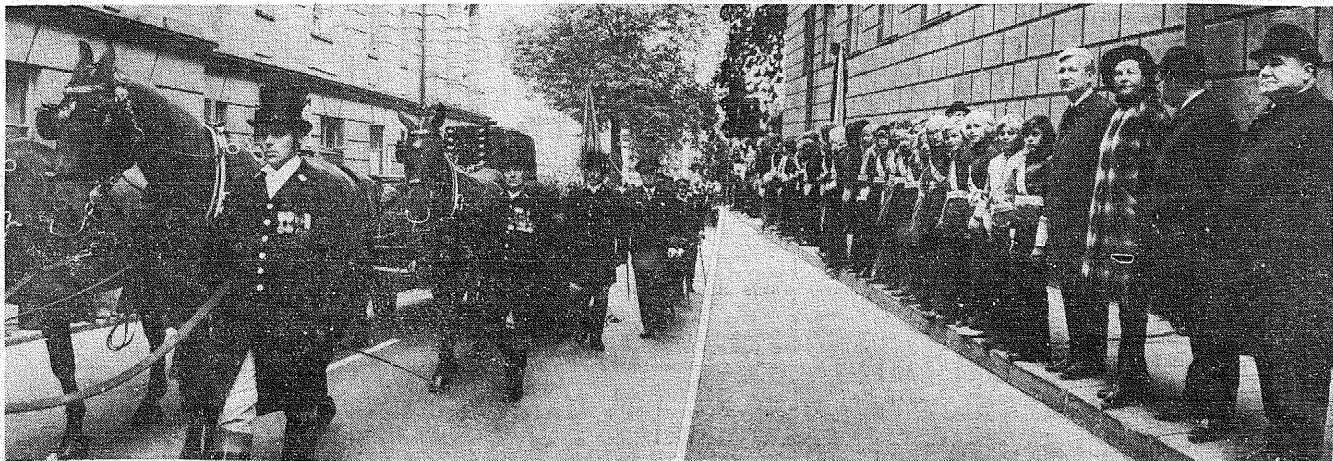
DIEFENBAKER

Diefenbaker tõstis oma sõnavõtte esile ka balti ja ukrainlaste tagakiusamise N. Liidus ja juhtis tähelepanu aatomifüüsika Sahharovi ja kirjaniku Solzhenitsõni ründamisele vene ajakirjanduses ja ametiasutustes.

Diefenbakeri ettepaneku kinnitamine nõudis kogu parlamendi nõusolekut, kuid kuna mõned parlamendi liikmed olid vastu, siis jäi see vastu võtmata.

Diefenbaker mainis, et N. Liit ei austa UNO põhilisi printsiipe, kiusates taga sadu kirjanikke, haritlasi ja vabadustarmastavaid isikuid, kelle süü seisab vaid selles, et nad nõuavad sõnavabadust.

Eesti kool kuningat saatmas

Eesti Päevalehe Tarmo Sepp jäädvustas fotos momendi, mil kadunud kuninga kirst vankerkatatälgil, mida

veavad kuus hobust ja saadavad kuninglikud tallmeistrid, möödus vanalinna Stockholmis Eesti Algkooli auvalve-

spaleerist, mis oli paigutatud riigikantsleile tagaküljele. Auvalves oli, nagu varem märgitud, õpetajate esindus

— pildil paremalt koolijuhataja Udo Juuno ja õpetajad Arne Broberg, Leida Laan ja Henno Kirikmäe — ning õpi-

lastest kooli liikluspoliitise vastavas "ametiavastuses", kaasas kooli leinalooristatud lipp.

EPL Kolmapäeval, 3. okt. 1973

PAHUPIDI

Kes öieti ohustab Rootsi? Selles küsimuses esitavad pahupidi vaated kommunistlikud vasakäärmuslikud ajakirjanikud Peter Bratt (leitnant reservis) ja Jan Guillou (prantsuse kodanik), kes on oma elu ülesandeks teinud spioneerimise Rootsi riigi enesekaitse organite vastu, seda eriti vastuluure osas.

Juba teist korda tekitavad need kaks noorukit sensatsioon – massmeediumide lahke abiga – äärmuslaste ajakirjas Folket i Bild Kulturfriid ja raamatus "IB och hotet mot vår säkerhet" (Informatsioonibüroo ja oht meie julgeoleku vastu), mille autorina esineb neist esimene – leitnant Bratt, kes ise on teeninud ühes vastuluureasutuses, nimelt sõjaväe raadiosentraalis, mille saladusi ta lahkelt paljastab. Bratt ja Guillou arvavad nimelt, et Rootsi "ohustavad" tema valitsusvoim peaministriga eesotsas ja sõjaväevoimud, kellele koostöö lääne luurega idas vastu olevat eriti ohtlik julgeolekule.

Süüdistusi sajab otseselt ka Palmele ja sotsiaaldemokraatidele, kusjuures peaministri süüdistatakse otseselt igapäevases aktiivses osatöös Rootsi vastuluurejuhtidega. Süüdistus, mida milligipärast on demonteeritud, kuigi eemalt vaadates tohiks loomulik olla, et riigijuht on kõigest informeeritud.

Selline demonteerimine, mis küll oli seotud teatega, et riigisaladusi heidet käel paljastavad ajakirjanikud antakse kohtu alla, heidab siiski valgust ühele nõrkusele, mille valitsus on ise tekitanud n. n. vasakväärdumisprotsessis.

See nõrkus on raadiomoniopoli, milline on täis Bratti ja Guillou mõttekaaslasti ja kes "uudis-tevahenduse" sildi all kasutasid juhuslt FIB Kulturfriidile ja raamale hiigelsel laiendamiseks ning ränkade süüdistuste edasiasandamiseks riigivõimu ja ta juhtide vastu, kuigi ka raadiomoniopoli vastutavatele isikutele pidanuks selge olema, et tegemist on sihiliku, ühiskonna lõhkumise sihtitud valepropagandaga ja et raamat selgelt esib truikivabaduse vastu, ohustades otseselt julgeolekut.

Raamatu kui ka ajakirja konfiskeerimine jäi ära ainult

selle tõttu, et ametivõimud said informatsiooni sisust alles siis, kui kõik oli üle maa laiali saadetud. Sellega ei olnud enam saladused saladused, propaganda ise loodetavasti ei ole niil ohtlik, sest rootsi rahval peaks küllalt tervet mõistust olema, et mitte näha oma valitud demokraatlikus juhtkonnas ja riigikaitse organites riigile ohtu.

See on kõik liiaks absurdne ja seda imeks pändavam on, kui suure meeleheaga TV ja raadio neid rünnakuid levitasid. Asjaolu, mis on ka mitmete rootsi kaalukate lehtede tähelepanu äratanud. Eriti, kus ajalehed vähemalt senini on kohaldanud üldisi publitseerimisreegleid salajase materjali puhul. Reeglid, mida raadiomoniopoli ei pidanud vajalikuks respektida.

Kui Bratt, Guillou ja FIB Kulturfriid mõne aja eest esmakordselt alustasid n. n. klaperjahi rootsi salateenistusele ja riigikaitsele üldse, siis saavutasid nad samuti hiigelpublitseerimise, kusjuures mulje jäi, nagu oleks tõesti midagi korrald ära ja riigi informatsioonide ja julgeoleku eest hoolitsejad mingid kurjategijad. Sellegipoolest kehtitati õgu ega pandud pahaks sedagi, et mitterootsi kodanik tegeleb spioneerimisega rootsi julgeolekuks loodud organite ja asutuste vastu.

Seekord on nad julgust võttes astunud sammu kaugeemale ja ründavad otseselt valitsust. On huvitav näha, kas süüdistatud Palme ja ta valitsus ka seekord asjasse suhtuvad palja õlakuhtusega, kuna ilmselt on tegemist plaanikindla õõnestustegevusega riigi enda raadiomoniopoli lahkel kaasabil (millise saatekavas viimasel ajal väsimult esineb indoktreineerivad ja prokommunistlikke n. n. "programme").

Ilma selle kaasabituleks tööpoolest asjasse suhtuda õlakuhtusega otse haiglastesse fantaseerimistesse. Rootsi asub geograafiliselt ohtlikus tsoonis ja kellelgi ei ole raske välja arvendada, kus on oht. On arusaadav, et iga riik püüab nendest ohtudest olla informeeritud – nii sisemistest kui välistest. Ja üks sisemisi ohte on nüüd täie selgusega paljastunud.

Mitte rünnatud isikud ja sutsused ei moodusta ohtu, vaid neid spioneerivad ründajad ja nende taga seisvad ringkonnad ise, kes lähevad oma tegevuses üha jultunumaiks.

KLA

Valeraha vabrik Londonis

LONDON – Scotland Yardi detektiivid avastasid Londonis rahvusvahelise valeraha trükkija, Londoni küllal "rahavabrikust" leiti 35 miljoni dollari väärtuses prantsuse, austraalia, inglise ja ameerika vaheraha.

Politsei ei ole senini avaldanud loo kohta mingild detaili, kuid majas siiski nii palju, et rahad on meisterlikult tehtud ning ainult asjatundjad on võimelised valet õigest eraldama.

VÄLISKOMMENTAAR

Lahkhelidest Genfis

Tavalise arusaamise kohaselt peaks Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi isendast kujutama üldimält tõsist probleemi, mis huvitab võrdelt kõiki asjaosalisi. Aga kui jälgida 18. septembril Genfis alanud konverentsi teise vooru arengut, siis ei saa kogu lugu väga tõsiselt võtta.

Kulus ainult mõni päev aega mõttevahetusteks mitmesugustes komisjonides, kui juba hakkas selguma, et lahkarvamised pole kerge kokku kõlastada. Harva või vaevalt kunagi varem on nii palju välisministreid, diplomaate ja eksperte ühtlasi üht ja sama, mõeldud ega midagi hoopis teinud.

Konverentsitöö Genfis lähtub põhimõtteliselt eeldusest, et Ida ja Lääs laseksid teineteist Euroopas rahus elada, segamatult koos töötada ja vastastikku läbi käia. Aga peaaegu mitte midagi kõigest sellest ei leia ühesugust tõlgendamist raudeesiride kui rindejoonega lahutatud erinevate poolte juured idas ja läänes.

Vastuolu on eriti silmatorkav, kui konverentsi kõladakse läbikõlmimise ja kontaktide loomise vahel või ideede ja informatsioonide vahendamise. Mis puutub koostöösse majanduse, kaubanduse ja tööstuse aladel, siis on asi mõnevõrra lihtsam.

Vahe seisab võimalikult ainult sel-

les, et läänertigid lähtuvad juba olemasolevate sidemete laiendamise, idaritigid aga teevad suuremalt jaolt alles esimesi samme ja on seepärast väga ettevaatlikud.

Esialgsest pandi kõik julgeoleku, koostööga ja inimkontaktidega seotud probleemid kirja ümmarguselt pool aastat kestnud konverentsi esimese vooru lõpul Helsingis. 84 paragrahvis loetletud teesid olid heaks kiidetud USA ja Kananada ning kõigi Euroopa välisministrite poolt peale Albaniat.

25 välisministri allkirjaga varustatud dokument pidi olema aluseks konverentsi teisele voorule Genfis, mis on otustatava tähtsusega. Aga 84 punkti arutamine oli Genfis vaevalt alanud, kui puhkes valdus järjekorras ja protseduuriprobleemide ümber.

Töö jaotati mitmesuguste komisjonide ja alamkomisjonide vahel, kuid üheski neist ei tahtnud Nõukogude Liit leppida ettepanud päevakorraga, nõudes selle asemel ainult teatud tööprogrammi vastuvõtmist.

Karva löhki ajades ei pidanud Nõukogud päevakorda üldse vajalikuks. Pidi olema küllalt selgest, kui Helsingis kirjapandud üldised juhtnöörid töötatakse ümber ametlikeks deklaratsioonideks ja seepeale tulilake Helsingis uuesti kokku enne aasta lõppu ja kõigele pidulikult alla kirjutatakse.

Nõukogude soovil on aga üks suur viga, nimelt see, et Helsingis koostatud juhtnöörid on nii üldisõnalised, et neid võib kaksipidi mõista. Läänertigid ei või sellega muldugi leppida ja seepärast panevad nad vastavalt rohkem rõhku seisuokohade täpselt kindlaksmääramisele viisi, mis ei luda väärtõlgendamist.

Suurimad lahkhelid selles mõttes ilmuvad inimvabaduse probleemide käsitlemine nii igapäevases elus kui ideede ja informatsiooni vahendamisel. Nõukogud näidavad näiteks, et teistmõtlejate kohtlemine. N. Liidus on tema seisai, millega läänertigid ei võivat üldse tegelemist olla.

Läänertigid aga – käesolevat kõik Lääne-Euroopa demokraatlikud maad olgu Nato või euroopa Ühiskonna koosseisus või erapoolelud – peavad kõnesolevat inimvabadust just põhi probleemiks kõige muu hulgas.

Kui mõne läänertigi esindaja tahakski võimalda lehmakauplemist Nõukogudega ette võtta, seisab ta ise oma maa avaliku arvamise järelevalve all.

Lääs ei saa teha kergekäelsi põhjendamisi, vaid peab nõudma järjekäiklikke läbirääkimisi julgeoleku, koostöö ja läbikõlmise alal, kus inimõigused oleksid kindlustatud. Altnult niilviisi võib jõuda kokkuleppele, mis lelab ühesugust tõlgendamist ja sisulist tähtsust.

Muidugi on raske ette näha, kui kaua kestab kõlevõdu Genfi konverentsil, kus suured ja tähtsad lahkhelid on peidetud rohkete lausevirmade alla. Palju oleneb sellest, kas kuidas võib Ida järele anda Lääne õigustatud nõudmistele eeskätt vabaduse alal. Mõõduandev on seejuures loomulikult Nõukogude Liidu hoiak.

Lääne juhtiva riigina on USA seni hoidunud, väljamaigust Genfi konverentsi laua juures. Seal on aga hakatud tundma kahtlust, et võimalik püüab USA pähasta konverentsi lahkhelidest mõnede tühistes deklaratsioonidega.

A.K.

A. Tarmet 75-aastane

Stockholms tähtlas 75-aast stunnipäeva agronom Artur Tarmet Hagerstenist.

Nagu poleks midagi juhtunud

Hiljuti teatasime salajasi teid pidi läände saabunud näitekirjaku Hugo Raudsepa tütre Viiru Raudsepp-Tulki käsikirjast

"Minu isa Hugo Raudsepa hukamine Siberis", mille lähemal ajal toimetab trüki EMP-Välis-Eesti kirjastus. Selles seoses on huvitav tähelepanu, et ainult kolm kuud pärast käsikirja autori enesemõrva mais 1983 puudutat Paul Rummo, esimese kommunistliku okupatsioonilaasta "Estonia" direktor, sõjaajaga propagandist Nõukogude tagalas ja Kunstide Valitsuse direktor taaskokuperitud eestis 1944. aastal, loominguks ka Hugo Raudsepa. "Aigupärane teatrerepertuaari nappus ergutas mind kohe pärast Tallinna tulekut Hugo Raudsepaile viisiti tegema," kirjutab Rummo.

Kui tagasi vaatada teha esimestele pärastsoja-aastatele Eestis, siis selgub paljude viimase aastatõlmendi vältel arvatud mälestusraamatute ja artiklite kaudu punaste quislingute poolt rakendatud avalikkuse ees meele populaarseid valimusi, mis suures ulatuses kul vähegi mõlmalik, et lihtsalt muljet jätta, nagu oleks tegemist eesti rahvale kõigiti sobraliku okupatsiooniga.

Võibolla isegi seda, et eestlastel on omal maal siiski midagi ütelda. Loomulikult tuli eriti kirjalikult väljendada ja ettevaatlikult juhtida õigele liinile. Ja selles valmus tegeles muidugi ka Paul Rummo.

Ona Loomingu avaldatud artiklis "Enesest ja teistest Isamaasõja ajal" märgib Rummo avameelselt, et ta on tsna suu näilvik, kellel polnud almsugi Stalini-kultusest ja kes ei teadnud midagi ka koonduslaagritest siin ja sealpool rindejooni. Et tea, kas need punase diktatuuri kaasa läinud eestlased tõesti on nii suured näilvikud või peidavad nad endid igaks juhuks niisuguse naiivisim sildi taha.

Aga Rummo küsib veel 1965. aastal väga näilvise, et ei tea, kas "Vaheliku vapustuse" käsikiri on kuskil salinud? Ei tea, kas on kuskil kirjalikke järgi mingist revüüst, mille Raudsepp (saksa) okupatsioonil ajal kirjutatud "Vanemuisele".

Imelik küsimine. Nüüd ometi Rummoigi teab, mis asi oli NKVD ja mis asi on KGB. Milleks seab ta küsimusi salapoliitilise "loomingu" kaudu? Või loodab ta oma naiivsusel, et leidub neid, kes paljastaksid endid keelatud käsikirjade hoidjaina.

Igal juhul hoidis Rummo "Vaheliku vapustuse" käsikirja visidil ajal ilusasti näppude vahel, kuuls ka seda, et natistslik teensuur selle kaval maha võitis, ent andis siiski käsikirja, mis olnud nii "Vedelvõrsts" ja "Mikumärki" tasemel, autorile tagasi, kes siis ka ise olnud teadlik, et see niimõistetud "kolmanda tee" postitsioonidelt kirjutatud

allegooriline lugu nõukogude teatrilie ei passi.

Muidugi, eesti rahva huvid ei passinud kummalegi – ei natsidele ega kommunistidele. Hugo Raudsepa süda tukkus aga oma rahvale. Mõninga plinnimise peale saadi Raudseppalt siiski komöödia "Rotid" skslaste okupatsioonil nookimise teemal, kus tähtsat osa mängib sealhina (Ilukirjandus ja Kunst, Tallinn 1948) ja kolhoosidesse astumise paratamatuse teemal näidend "Küpsuseksam" (1949).

Rummo oma artiklis seda teist näidendit ei mainigi, samuti nagu ta ei viihja Hugo Raudsepa hilisemale saatusele ega tema surmale Siberi orjalaagris.

Võiks küsida, et kas Rummo on endiselt näilvik? Vaevalt küll, sest ta ju nüüd teab, et oli olemas Stalini-kultus. Ta taeb veel enam – ja seda ta paljastab ise oma artiklis – nimelt, et Nõukogude Liitu asunud eestlaste loomingu, mis ilmus Leningradis 1918 kuni 1967, oli "Suure Isamaasõja" ajal keelatud kirjandus: enamik selles kirjandusest oli tal ajal kõrvaldatud, nagu selle loojadki 1937 ja 1938 aastal.

Et niisamasugune eesti valimuste kõrvaldamine leidis aset aastatel 1948 kuni 1963, seda ei taheta tunnistada. Ja kui Rummo 1965. aastal mais otsis taga Hugo Raudsepa käsikirja, siis oleks tal ju kõige lihtsam olnud pöörduda kirjaniku tütre poole.

Igal juhul oleks ta siis kuulda saanud vapustavat sõnumit: sest, ni sellest, mis juhtus Raudsepaiga kui ka sellest, mis juhtus ta tütreaga. Paul Rummo kirjutab aga leebelt oma mälestusi, nagu poleks kõike seda ülekohut, mis eesti rahvale idast kaela langes, üldse olnudki.

Et meie populaarsest kirjanikega oli okupatsioonivõimu käsitlest suur häd, selgub ka teosest "Mälestusi Oskar Lutsust" (Eesti Raamat, Tallinn 1966). Leida Tigane kirjutab selles mälestuse 1946.a. suvest, "kui Tartus peeti esimest pärastsojaajaset laulupeidu-või päeva".

Kuna rahva hulgas oli laialt tuntud Lutsu Pliuhkami-kuju kui tähtis näitus ja laulupeidu külastaja, siis oli muidugi ka nüüd vaja rakendada Pliuhkam punase propagandavankri ette.

Kuid "käsikiri oli niivõrd segane, et sellest oli mitte peaaegu, vaid üldse võimatu midagi talbata. Pliuhkami küll laulepõl oli, aga mida ta seal läbi elas, poleks osanud ka elektronarvutusmasin jagada," kirjutab Leida Tigane.

Suures hädas ei jäänud muud üle, kui mälestust autor võttis ise kätte ja püis Lutsu loo valmis. Et tea kui palju artikleid Eestis punase võimu ajal üldse on tuntud autorite nime all teiste poolt valmis pusitud?

ILMAR

EESTI PÄEVALEHT

Estoniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhon Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholm:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskiltnus Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eeskiltnus, tel. 016/14 77 72
Tellimispõstgiri nr. 15 67 70-0
Kulutusarvete postgiri 89 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlägs AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 158.-
Termin (4 kuud) kr. 57.-
Kuu kr. 16.-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB

Trükkija: Eeskiltnus-Kuriers
Tryckeri AB Eeskiltnus 1973

Eesti suursportlasi sajandi vahetusel

Kõikidele eesti spordisõpradele on tuttavad need nagu Lurich, Aberg ja Hackenschmidt — meie kuulsad jõukangelased eesti spordi sünniaastal käesoleva sajandi alguses. Väheem teada on aga asjaolu, et maadluse ja tõstmise kõrval saavutasid edu ja maailmakuulsust mitmed eestlased ka teistel spordialadel. Alljärgnevalt on juttu kahest neist — sõudjast Mart Kuusikust ning ujujast Richard Tilvelist.

1892 sündinud Kuusik alustas sportimist kooli poisina Peterburis ja ühines hiljem sealse "Kaleviga". Nagu kõik selleaegsed ujujad tegeles ta alguses ainult raskejõustikuga ning kuulsuse teele sõudmises sattus ta üsna juhuslikult.

Nimelt Ühnaastumi lõpetades kavatses ta Inglismaale ülikooli õppima minna. Kuid välismaale minna ei lasknud, enne kui sõjaväeteenistus oli läbi tehtud. Kuusik astuski vabatahtlikult kroonuse sundaega teenima, seal polnud võimalusi maadluse ega tõsteharjutusteks.

Et ta väeasas üsna jõe ääres, olid sõudepordi harrastamiseks head võimalused olemas, sest ka ohvitserid tegelesid just selle alaga.

Kuusik võttiski aerud kätte. Füüsiliselt tugevana aratas ta varsti tähelepanu ja sai lühikese ajaga palju parimaks sõudjaks.

Mart Kuusik võitis kolm korda järjest venemaa, kaks korda Peterburi ning Hollandi meistri tiitlid sõudmises. 1911. a. võitis ta maailma-meistri, hollandlast de la Plani, kes oli püsinud võitmatuna kuus aastat. Selle eest anti talle suur hõbekarikas.

Aasta hiljem proovis Kuusik oma võimeid Venemaa meeskonnas koosseisus Stockholmis olümpiamängudel, kus jäi neljandale kohale. Loodetud kuldmedal jäi saamata ühe konkurenti nurjatute tõttu.

Nimelt otsustas austerlane Heinrich eestlase sõdu nurja ajada ning lõi Kuusiku aeru puruks!

1913. a. saavutas Kuusik võidu, millest rääkis kogu maailm: ta alistas kuulsad inglased nende omas kodus. Sellega polnud hakka saanud ükski välismaalane 60 aasta jooksul. Tallinna "Tea-

taja" kirjutas sel puhul: "M.J. Kuusiku võidu üle Oxfordis toovad lehed pikki kirjeldusi.

Kuusik õpib praegu Oxfordi ülikoolis ja võitis hiljuti võidusõudmises osa, mis sealne ülikool iga aasta toime paneb. Tähelepanu sõudmise võistlused olid 10., 11. ja 12. juunil.

Võiduhinnaks oli kaks suurt hõbedast aeru ja aaraha kaels kandmiseks. Peale Kuusiku oli veel kuus inglasi võistlejate nimikirjas ühes võetud. Katsevõistlustel jäid esimesteks inglased Fishingington ja Freer. Eelvoistlus oli 11. juunil.

Kuusiku vastaseks oli fishe- rington, kes kohe hakatusel poolteise lootsikupikkuse võrd ette läks.

Kolme minuti pärast oli Kuusik vastase kiini võtnud ja aerutas tugevalt pingutusel kolm viienda sekundit enne teada lõpu punkti.

Kuusik jõudis 7. min 39 kolme viendiku sekundiga pärale. Teise paari võistlusel tuli esimesena Freer 8 min. 6 sek. lõpupunkti. Lõplikul peavõistlusel võitis Kuusik 7 min. 23. sekundiga. Inglise lehed arvavad, et Kuusik veel rutemini oleks sõuda võinud, kui tal tõsisem vastane oleks olnud."

Vähem kui kuu aega pärast suurt võitu inglaste üle demonstreeriseestlane oma võimeid Venemaa meistrivõistlustel Peterburis. Ta tuli kindlalt esimeseks ja pälvis Venemaa esisõudja auhinnet.

Kuusik jäi kadunuks 1 maailmasõjas ja tema hilisemast saadusest pole midagi teada.

Teine Peterburi eestlane-raskejõustiklane, kes siirdus hiljem teisele spordialale ja sai kuulsa, oli Richard Tilvelt (sünd. 1890). Olles üles kasvanud Tallinnas Kalarannas, oli ta juba poisikesena ujumise hästi selgeks õppinud.

1893. a. läks Tilvelt töötamiseks eesmärgil Peterburi, kus astus ka eesti raskejõustiklaste seltsi.

Oli tugev maadlusel ning näitas ilusaid tulemusi tõstmises. Kolme aasta pärast oli ta tagasi kodumaal, asudes töötama peennemehaanikuna Tartus. Seal jäi ta raskejõustikut eemale, ent selle asemel harjutas Emaajõe ujumist.

Sügisel 1903 toimusid Peterburis Venemaa meistrivõistlused ujumises. Et Peterburi "Kalevil" polnud kedagi välja panna, saadeti Tilvelde 5 rubla sõiduraha ning kutses osavõttuks.

Viimase sõitsik. Võistlused peeti merel Peterburi ja Kroonlinna vahel. Stardi- ja finišikohta tähistas poide vahele tõmmatud nõör. Start anti paadist, ka teised kohtunikud jälgisid võistlust paadist. Distanssi pikkus oli 2 km, osavõtjaid 15 tümbet.

Algul ujunud Tilvelt soomlastega rinnuti, siis läinud ette. Mis edasi juhtus, sellest juba tema enda sõnadega: "Kui finišini jäi veel 500 meetrit, vaatasin tagasi ja nägin, et soomlased olid minust umbes 50 meetrit lüüa."

Siis panin viimase välja. Teisel päeval ärkasin haiglas. Suur karikas ja diplom lebasid laual. Algul ei saanud aru, mis minuga on juhtunud.

Kui mulle aga öeldi, et olen võitnud Venemaa meistri tiitli, mida toendas karikas laual, tuli mõndagi meelde.

Vesi oli külm võistluspinge aga haripunkti. Katkestamine ei tulnud kõne allagi. Tõmbasin edasi, hambad ristid. Viimased meetrid. Mäletan, et jõudsin veel finišinõrist haarata ja seejärel kadus kõik — kangestatuna kaotasin meelemerkuse. Kohtunikud olid tõmmanud mu paali ja viinud haiglasse."

Tilvelt ei läinud enam Tartusse tagasi. Ta sai mehaanikukohaga Peterburis Singer & Ko. ärisse, kus ta karikas ja diplom asetati nurgariistade publikule vaatamiseks.

Järgmisel aastal tuli Ameerikast firma peadirektor äri revideerima. Nähes suurt hõbekarikat, küsis ta selle omaniku järele. Direktor, kes ise oli endine ujuja ning suur ujumistanaatik, tegi ettepaneku firma kuul Ameerikasse sõita. Neil seisis ees võitlus japanlastega ja Tilvelt tahtis panna ameeriklaste meeskonda. Eestlane võitis selise meelitava pakumise vastu.

Ameerikas võitis ta jaapanlasi ja sai kümme korda auhinda. Ka õppis ta seal edukalt startima lühematel distantsidel.

Mõne aja pärast pöördus Tilvelt tagasi Euroopasse. Ta oli saanud väljakutsesid Euroopa parematele ujujatele. Septembris 1912 peeti Soomes Kotka linnas suured võistlused. Tuntud Saksa esiujuja Zürner eitas eestlaselälväljakutse 50 meetri läbistamiseks. Tilvelt nõustus ja oli kindlalt parem, kus tema aeg 29,5 sek. ületas maailma rekordi.

Selle järele võistles Tilvelt Inglismaal, kus edestas kõiki vastaseid nii lühikestel kui pikadel distantsidel. Talle anti auhinnaks inglise ujujateleidu brillantidega kaunistatud kuldrist.

Rootsis võistles ta saavutamise eest hõbedase lauserviisi.

1913. aastal juulis Tilvelt Peterburist Kroonlinna (14 versta) 3 tunni 40 minutiga. Tema kaasaegsed ei mäleta, et ta kunagi oleks tundnud kaotuskihtedust.

Meie esimene kuuls ujuja ja gas temaga ühevanuse Mart Kuusiku saatust. Ka temast puuduvad 1 maailmasõja algsest alates igasugused teated.

Leinateated

Forshheimis Lääne-Saksamaal suri 15. augustil Johanna Jürgens, n-na Popp, sünd. 17. veebruaril 1888.

Baringhausenis Saksamaal suri 17. augustil Louisa v. Mickwitz, sünd. 8. aprillil 1889 Ristil, Läänemaal.

Läinburgis, Saksamaal, suri 28. augustil Alwili v. Müller, sünd. 28. märtsil 1887 Valgas.

Gerda Murre 60-aastane

Näitlejatar Gerda Murre Estonist, kes lavateed käis koos Milvi Laidi, Els Vaarmani ja Riina Reinikuga, on jõudnud 60-ndasse eluaastasse.

Ta on endiselt Estonia laval, kuigi tal vahepeal tuli tutvuda Venemaa legendidega. Okup. Eestis taheti tähistada tema juubelit sügishooaja algusel "Nahkhiirega". Gerda Murre alustas teatritegevust Narvas, kus ta oli draamanäitleja ja primadonna. Seal kutsus tema kadunud Agu Löödiki Estoniasse. Ta on kaasa löönud ka operis. P. Arnda kirjutas nimelt Gerda Murre jaoks oma "Tatra tüdruku".

Vene politsei töö Kuubal

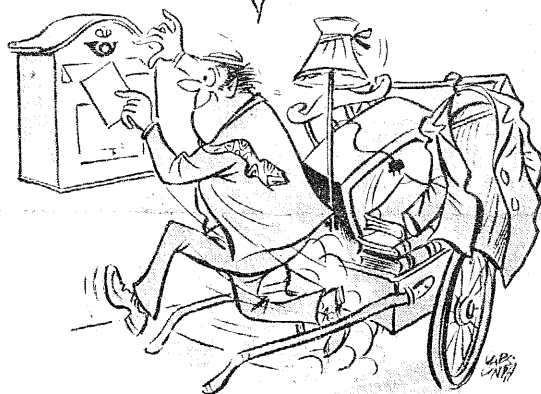
Lääne-Saksa ajakirjanduse teatel on Kuuba punane diktator Castro andnud Kuuba politsei vene kontrolli alla.

Kuna Kuubal oli raskusi Moskvast saabuva abi tasumisega oma suhkruaastaga, olid venelased nõustunud võlga pikendam tingimuse, et N. Vene "spetsialistid" võiksid Kuuba politsei oma kontrolli alla võtta.

Praegu istuvat Castro siseministeritumis võtmepositsioonidel venelased ja igas politseijao-konnas olevat kaks venelast.

Valter Talliste, VRII ja II/3 tähistas Chicagos oma 80. sünnipäeva. Kodumaa oli ta viimati Maapanga teenistuses.

Lihtsaim kolimisega on sellest teatamine

Nii tehakse seda

Kui vanasti koliti, pidi uuest aadressist teatama tervele reale mitmesugustele ametivõimudele, et tähtsad teated ja rahasaadetised jõuaksid kohale ilma ekstra-viivitusega.

Nüüd aga on kolimise-teade kõige lihtsam kogu kolimiseprotseduurist.

Mine postiasutusse ja nõua blankett "Begäran om eftersändning och ändring av folkbokföring-en". Sellel seisab mida sa pead tegema. Täida blankett, anna see postil ära ja ametlik teade ongi sooritatud. Nii postile kui folkbokföringule.

Sinu teate kaudu saavad ka teised ametivõimud teada uue aadressi, mispeale sa näiteks saad laste abiraha, hääletuskaardi, tulumaksulehe, tulumaksutagastamise, väeteenistuse teate. Hea teenindus, kas pole.

Kuid pea meeles: Sa oled kohustatud teatama kolimisest 14 päeva jooksul. Ka siis, kui sa kolid ühes ja samas koguduses või isegi samas majas.

RIKSSKATTEVERKET

"Kui olen hea poiss siis ehk saan välja"

KHIEV — Toronto Daily Star kirjastaja Frank Jones toob pikema kirjelduse Ukraina pealinna Kieveist, kirjeldades juhuslikku kokkupõrget kaks ühe lasega, kes viibis Kieveis konverentsil. Korrespondent mainib ühtlasi, et läänereidide ajakirjanikke, kes olid ilmunud jälgima inglise printsess Anne ja prints Philipi külastamist Kieveisse, sõidutati ringi Inturisti autodes, millede juhid olid KGB-mehed.

Üks korrespondent oli siiski Kieveisse ilmunud oma isiklikus autos ning teda jälitas vahetpidamata koorevärvi auto, milles istusid kaks KGB meest. LÄTI teadlast kohtas ajakirjanik juhuslikult ühes restoranis, kus etekandja tõi lätlaste ajakirjaniku lauda, kuna teistes laudades ei olnud enam vabu kohti.

Lõunasöögi lõpul pakkusid ajakirjanikud ootamatult lauda toodud küllalisele veinile, kus justustas, et ta on läti teadlane ning saabunud Kieveisse konverentsile.

"Meil on palju lätlasti Torontos," märkis ajakirjanik. "Ja, ma tean. Kümme tuhat," vastas lätlane.

"Lätlased korraldavad sageli koosolekuid, kus nad protesteerivad Läti okupeerimise vastu venelaste poolt," märkis ajakirjanik.

"Nell on õigus. Kellelegi ei meeldi venelased. Kui venelane küsib minu kodumaal õiget teed, siis juhatatakse ta alati vale suunas.

Kuid mis peame lõpuks tegema?" küsis ta.

"Mul on sõpru inglise ja USA teadlastega bulgas, keda ma olen kohanud N. Läätsu toimunud konverentsidel. Nad ütlevad:

"Meie näeme sind jälle konverentsidel New Yorgis või Londonis." Ma ei vaeva ennast nende vastamisega. Kui ma ei saa sinna minna, siis võivad nad öelda: "See on naljakas mees. Ta ei tulnud."

Meie raputasime käsi ja ma avaldasin lootust, et tal avaneb ühel päeval võimalus tulla Torontosse.

Ta vaatas mulle lõbusalt otsa.

"Ma looden seda samuti.

Vast siis kui ma kättin korraldust ja kui ma olen hea poiss, siis lasevad nad mul tulla. Kuid tänan, kui ma sugugi olnud hea poiss."

Treffneristid teevad kooli juubelialbumit

Käesoleval ssatal saab Hugo Treffneri gümnaasium 90. aastaseks. Teatavasti oli HTG esimene eesti gümnaasium ja tema ajalugu suur tükk meie kultuuri- loost. HTG viistlaskogu juhatus, koosseisus Villi Kangro, Rudolf Hämar ja Henno Räägo, järgides üldist soovi kavatses sel puhul välja anda Hugo Treffneri Gümnaasiumi juubelialbumi, mille käsikiri on juba trükkival- mis.

Materjalide kogujaks on olnud villi Villi Kangro.

Album ca 256 ltk. pehmes köites, koosneb osaliselt kooli 50 aastapäeva puhul ilmunus mälestustest ja kirjutistest, kuus tuhat kooli kordused on uuest teosest kõrvaldatud. Nendele lisandub rida uusi materjale ja fotosid. Teose tirazh oleks 500, formaat

15,2x22,8 cm. Kalkulatsioon on olemas ja esialgne hind võiks kõhkuda 15 dollari piirides.

Albumi lõppu on kavatsus li- sada artikleid ja pilte treffneris- tidest paiknemismaade järgi vabas maailmas (USA, Kanada, Rootsi, Inglismaa, Austraalia, Uus-Meremaa, Lõuna-Ameerika jne). Samuti eri artikleid HTG- st võrsunud vaimulikest ja silmapaistvatest treffnerlas- tets rahvuslikus, riiklikus, poliit- lises ja ühiskondlikus elus, Eesti Vabariigi ajal ja paguluses.

Albumi peatoimetajaks on villi kirjanik-ajakirjanik Arno Raag ja tegevtoimetajaks villi Villi Kangro. Juubeli albumi täpne hind on olemas tellijate arvust ja seepärast on olnud, et kõik treffneristid tellivad — ostavad- kooli mälestusteose. Kuna juhatus puudub vajalik algkapital siis ei ole enne võimalik albumi trükkimisega alata kui algsu- mad on koos ja vajalik tellijate arv on teada.

Selleks palub HTG Viistlas- kogu juhatus villi Rudolf Hämar nimele aadressil 51 Addison Ter- race, Old Tappan, New Jersey 17675, USA, USA-s ja Kanadas vähemalt 10 doll. Rootsis 42 krooni, Saksamaal 27 Marka, Inglismaal L 4: Austraalias L 7: ja mujal vastavalt (USA) raha- kursile, hiljemalt 20 oktoobriks 1973.

Väheste tellijate arvu juures tagastatakse sissemaksud. Iga- sugu annetus on teretulnud ja aitavad kergendada toimetu- stööd ning katta senised oma taskust tehtud väljaminekud.

Parimate koolivennalike tervit- tustega ja teie kiirele reageeri- misele lootes H. T. G. Viistlas- kogu juhatus c/o Villi Kangro, 15 Sikes Street New York, N.Y. 100 40 USA.

Lähema informatsiooni ja ühenduse pidamiseks edaspidi Rootsis palutakse treffneriste teatada oma aadress ja telefon villi Kaarel Sõmermaale aadressil Lostigen 30 T 1717 17 Soina, Rootsi või telefonil 08/85 13 06.

Kanada reisisit

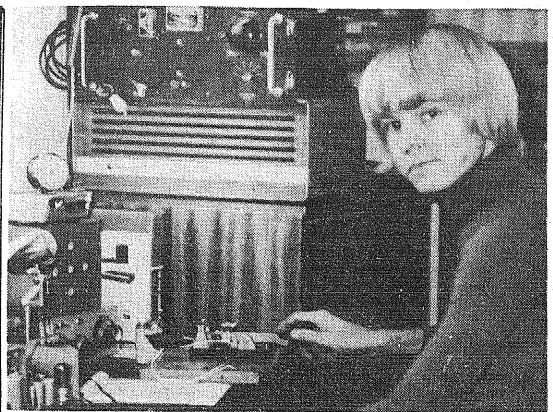
Nagu teatasime, korral- dab reisibüroo Nyman & Schultz koostöös Eesti Päe- valehega järjekordse Ameerika-reisi, seekord sihtkohaga Kanada (Mont- real ja Toronto). Väljasõit toimub 21. detsembril ja ta- gasi ollakse 7. jaanuaril. Jüulu- ja uueaasta-reisi hind on kr. 1.090. Sõit Kanadasse toimub Air Canada, tagasi sõit SAS liinilennukitega. Vastav registreerimisku- pong reisisit tänases Eesti Päevalehes.

Sõiduplaan on järgmine: väljasõit Arlandast 21. det- sembril kell 10. Reisisitell- Götöbörgist väljub reis Torlandast samal päeval kell 10, kuusjuures Malmö- piirkonna inimestele on 18- him Kopenhaageni lennukil Kastrup, kust üle ookeani sõit kõigile algab kell samal päeval kell 13.50.

Lennuk jõuab Montreali Kanadas aja järele samal päeval kell 17.45 ja läheb kl. 19.15 edasi Torontosse, kuhu saabutakse kl. 20.25.

Tagasisõit Torontost algab 6. jaanuaril kl. 19.30. Ja Montrealist kl. 21.35. Kopenhaagenisse jõutakse 7. jaanuari hommikul kl. 10.35. Götöbörgi kl. 12.35 ja Stock- holmi kl. 12.30.

meisakodu

Mart Sakalov, 13, oma uue saatejaama töötamas, millega saab ühendust luua üle terve maailma nii telegraferimise teel kui ka mikrofoni kõneledeks (Foto Ants Paas).

Noorte radioklubi alustab tegevusega

Pärast suvevaheaga toimub laupäeval 6. oktoobril kell 14.00 Eesti Noortetöö ruumides, Eesti Majas Wallingata 32-34, klubi eeloleva 186. ja õppeperioodi avamine. Igapäevased kokkule- lused Toimuvad õpperingi, vor- mis sisalduvad loenguid ning praktilist tööd ja tegevust.

Kogu klubi tegevus ja õppetöö toimub nii, et see keeligi üle jõe ei käli. Arvestatakse kõikide vanu- seklassidega, alates kõige noo- rematest kes tutvuvad telegra- ferimise ja raadiotehnika sala- dustega harjutustel ja põnevates mängudes ning ajajooksul leia- vad tee koos vanemate kaaslas- tega avaneeritud raadioama- tööriistu juurde.

Praegu on klubi liikmete hul- gas juba kolm väljapõnnud ra- dioamatööri. Kõige noorem- nend on Mart Sakalov, kes sel ke- vadel 14 aastaseks saades soori- tas Kuningliku Televerkit juu- res raadioamatööri katset ning omandas kiitusega C klassi saa- tejaama omanise ning kästi- mise õigused.

Kuna Mart on ühtlasi tegevuse juhiks kõige noorematele klubi liikmetele (8-12a.) siis külasta- sine teda kodus, kus ta askeldas uhiuue saatejaama juures ja esi- tasime temale paar küsimust:

— Kuid vana oled kui alustasid raadiolal tegutsemisega ja kuidas see toimus?

— Ehitasime alul postiga mudellennukid, mis lendasid päris bensiniimootoriga ja oled juhtinud nööri abil. Tahtsime saada raadioteel juhtivaid mu- delleid. Nende mudelite raadio- tehnilised osad oled aga kallid osta. Hakkasime siis ise uurima ja katsetama. Materjali (kompo- nente) korjasime vanadest är- avisatud raadio ja TV appara- tistest. Olin siis umbes 10-aastane. Ei olnud kerge sead elektrist ja raadiotehnikast ei olnud suurt aimu. Huvi oli aga nii suur, et hakkasime ise uurima kõige liht- samatest asjadest peale. Esimes- sed õnnestunud katsed valmis- tatsid palju rõõmu ja sealt kaudu leidsin ka tee raadioamatööri- juurde.

Arendas, ei leiutanud

Dotsent I. Sulg palub öendada, et ta on arendanud (mitte leiuta- nud) aparadi loote sädumete- geuse jälgimiseks. Vastav apa- raat on kokku seatud või kombi- neeritud osadest. Seis juba müü- gil. Dots. Sulg on esimene Skan- dinaavias, kes sarnase aparadi, polügraafi, on arendanud koostöös firma Elema-Schönande- riga.

— Millist vanust Sa pead oma kogemuste järele sobivamaks, et alustada raadioamatöörusega ja telegraferimisega?

— Nii nagu minulgi oli — um- bes 10 aasta ringis. Kui kooli õp- pekavas hakatakse läbi võtma elektrit, läheb kõik juba lihtsa- minni. Ja kui ollakse kusagil Raadio Amatööri Klubi liige, saab lohe õppida ka saatejaama kasutaja-kasutajana õpetaja juure- solekul. Isikliku saatejaama saab alles siis kui oled 14 aastat vana ja vastavad eksamid sooritanud. Telegraferimist — nii vastutü- mist kui ka saatmist — võib aga õppida palju varem — täpselt sama vanalt nagi kirjutamist ja lugemist alustatakse ja vastavalt individuaalsele andekusele.

Klubi üheks üldiseks kongi kõige moodsam telegraferimise õppimise kursus, mis on mä- litud kasettlindile ja sisaldab 40 õppetundi. Seda saab laenata klubi ja mugavalt õppida ja harjutada kodus, kel on kaseti- bandselare.

Kõik noored nii poisid kui tüd- rukud, on teretulnud uute liikme- tena osa võtma klubi tegevusest. Samuti oodatase hea meelega vanemad asjastuhvitatud lii- tuma klubi tegevusega. (EPK/ AP)

Roman Toi kursustel

NEW YORK (YES) — Teata- vasti võitis hellelooja Roman Toi end Torontos vabaks mõneks ajaks aktivsetest koorjuhtimise ülesannetest, et end täiendada komponistina. Nüüd võitis ta USA-s oia Philadelphia Temple University meisterklassist kom- ponistidele, kuhu võetakse osa- võtjaid eistatud helitööde alusel.

Kompo sitsiooni seminari, millest R. Toi võitis, juhatas Temple ülikooli muusikaprofe- sor ja hellelooja Clifford Taylor. Kahe kuu pikkuse töö tulemu- sena tõi Toi tagasi rea helitööd. Nendest kanti kaks ette ka Phi- ladelphias. Institutsiooni kam- merorkestri esituses toodi n.n. komponistide kontserdil kuulda- vale Toi "Adagio II" — harfile, celestale ja kammerorkestrile.

Toi suvepikkust helleloomingu- list tööd kroonis tema e-moll sümfoonia a. ja 2. osa ettekanne Pittsburghi Symphony esituses.

EESTI MAJA WALLING. 34-I
Porenalne: 21 81 34
Majavanem: 11 47 77

Insändes till NYMAN & SCHULTZ/NORDISK RESEBUREAU AB

SPECIALRESOR

PACK

103 80 STOCKHOLM 7

Anmälan till esternas Kanadaresa under jul och nyår 1973/74

Käesolevaga registreerin ennast reisisit Kanadasse jõulu- ja uueaasta ajal 1973/1974.

Perekonnanimi..... Eesnimi.....

Aadress.....

Telefon kodus.....

Kaasasõitjate nimed:

- 1)..... vanus.....
- 2)..... vanus.....
- 3)..... vanus.....

Soovin sõita: Montreali ☐ Torontosse ☐

Alustan lendu reedel 21. detsembril 1973: Stockholmist ☐ Götöbörgist ☐ Kopenhaagenist ☐

Tagasilend toimub esmaspäeval 7. jaanuaril 1974. Lennu hind 1.090: — kr.

..... 1973

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Registreerida hiljemalt 15. novembriks 1973. Koos registreerimisega tasuda registreerimi- smaks kr. 200: — isikult Nyman & Schultz/Nordisk Resebureau AB postigirole 2115-4 või bank- girole 700-1340. Talongile märkida "Estlänndare Kanada".

Stockholmi ürituste kalender

Pühap., 7. okt. kl. 17.00, EKK korraldusel "Juhan Liiv sõnas ja helis" Medborgarhuseti suures saalis (T-bana Medborgarplatsen).

Reedel, 11. okt. kl. 19.00, Eesti Arstide Selts Rootsis – pidulik koosviibimine koos külalistega Svenska Läkarsällskapet ruumes.

Pühap., 14. okt. kl. 13.00, Esinduse Naisringi korraldusel moenäitus Eesti Majas.

Laup., 20. okt. kl. 13.30, Soome kunstriku Sirku Kolvu kunstinäituse avamine Eesti Majas. Näitus jääb avatuks kuni 28. oktoobrini.

Pühap., 21. okt. kl. 16.00, Stockholm eesti Lasteaia suure Eesti Majas.

Laup., 27. okt. kl. 14.00, Korp! Filiae Patriae aastapäev Eesti Majas.

Pühap., 28. okt. kl. 16.00, "Trinu" aastapäeva koosviibimine Eesti Majas

Reedel, 9. nov. kl. 18.00 EKK korraldusel Eduard Ole kunstinäituse avamine Eesti Majas. Näitus jääb avatuks 24. novembrini.

Laup., 10. nov. kl. 17.00, Virulaste koosviibimine Eesti Majas.

Pühap., 11. nov. kl. 17.00, EKK korraldusel raamatukuu avamine ja kultuuriõhtu Eesti Majas.

Laup., 17. nov. kl. 18.00, Läänlaste ja hiielaste koosviibimine Eesti Majas.

Pühap., 18. nov. EELK Stockholm koguduse ja EKK korraldusel Arne Viisimaa 75 a. sünnipäeva tähistamine. Kl. 16.00 kirikukontsert Jakob kirikus ja kl. 18.00 koosviibimine Eesti Majas.

Pühap., 25. nov. kl. 14.00-19.00, EPR Samaritide Sõprade Ringi jõulumüük Jakob kiriku koguduse ruumides, Malmtoorgatan 5-11.

Reedel, 30. nov. Noorte Kunstigrupi sügisnäitus Eesti Majas. Näitus jääb avatuks 22. det.

Reedel, 30. nov. kl. 18.00, Eesti Arstide Selts Rootsis – aasta peakoosolek Eesti Majas

Pühap., 2. det. kl. 13.00, Esinduse Naisringi kursuste lõpu puhul sõõkide demonratsioon ja koosviibimine.

Pühap., 2. det. kl. 17.30, EKK korraldusel kirjanodusõhtu Eesti Majas.

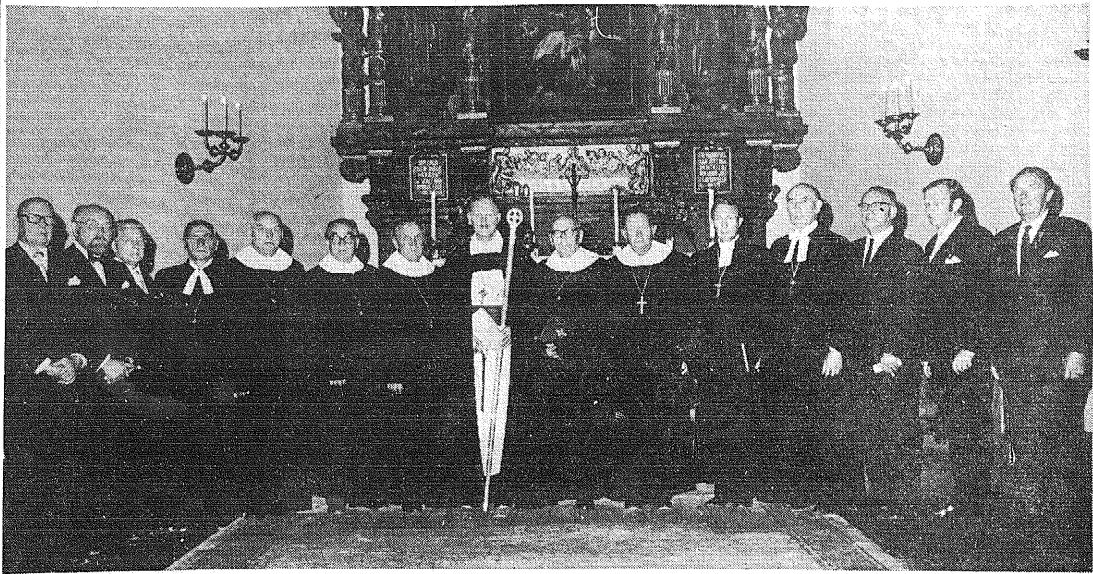
Pühap., 9. det. St. Eesti Aigkooli jõulupidu

Aastal 1974

Laup., 26. jaan. Stockholm Eesti Nais- ja Meeskoori ball hotell Sheraton piduruumides.

Laup., 9. veebr. ja pühap. 10. veebr. St. eesti Teatri õpperühma teatriõhtu Agnes Lepp-Kaasiku lavastusel.

"Jumala tahtel omast jõust"

Peapiskopliku nõukogu istungjärku lõpul toimunud jumalateenistusel Jakob kirikus Stockholmis. vasakult Leo Anderson, Arthur Taska, Voldemar Palm, Arthur Vööbus, Karl Raudsepp, Aleksander Hinno, Jaak Taul, peapiskop Konrad Veem, Jakob Aunver, Rudolf Kiviranna, Karl Laantee, Eduard Kägi, Arved Rossmann, Vello Mänd ja V. Piirsalu (EPL-foto Lepper)

Poliitika ja moraal N. Liidul raskusi teisitimõtlejatega

Septembri keskpaigas lõppes järsku Ameerika Hääle, inglise BBC ja Häänesaksa Deutsche Welle saadete segamine Nõukogude Liidus. Välisvaatlejate arvates pidi olema tegemist Kremli väljamainguga ühenduses Euroopa julgeoleku ja koostöökonverentsi teise vooru algusega Genfis, mis oli ette nähtud 18. septembril.

Konverentsi uue istungjärku peavakorra 3. punktis on nimelt "ideede ja inimeste vabana liikumise võimaldamine üle riikidevaheliste piiride Euroopas". Selle probleemi ümber oli palju valdusi juba konverentsi esimese vooru istungil, mis toimus 35 riigi välisministrite tasemel Heisingis.

Nõukogude Liit koos oma mõjualuste sualarikidega valdes vastu läänriikide ettepanekule kindlustada inimeste, ideede ja informatsiooni takistamatut vahendamist üle kõigi riigipiiride. Nõukogude Liidu ja tema käsilaste obstructsioonipoliitika ei kannud siiski vilja.

Väga vastumeelt olid nad sunnitud enamusle järele andma, et oma ihaldatud konverentsi üldise käigus hoida.

Ametlikult pole Moskvas lausutud ühtki sõna selle kohta, miks Ameerika Hääle, BBC ja Deutsche Welle informatsioonisaadete segamine nüüd lõpetati. Taolisel on juhtunud üks kord varem kuuekümnendate aastate keskpaigas, mil nõukogude segamisjaamad sõlmatorikavalt vähendasid oma tegevust.

Agalokurid muutus kohe pärast invasiooni Tšehhoslovakkiasse 1968 augustis, mil välismaailmast tulevate informatsioonisaadete segamine täie hooga uuesti käima pandi. Enam kui viie aasta kohta on nüüd tegemist esmakordselt välisvaatlejate segamise katkestamisega Nõukogude Liidus.

Selle hümnaga loodab Kremli nähtavasti ütle saada Genfis jatkuv konverentsi kriitilisest 3. peavakorra punktist.

Ühteaegu välisjaamade informatsioonisaadete segamiste katkestamisega on aga parteileht Pravda ja nõukogude riivastatud jõudude häälekandja Krasnaja Zvezda juba jõudnud hotatavalt sõna võtta seletusega, et see ei tähendavat iseenest suvigi Nõukogude seisuksotade pehmemdamist Euroopa julgeoleku ja koostöökonverentsi teise vooru suutes Genfis.

Mõlema lehe kommentaarides rõhutatakse ühtlasi, et opositsioonilist teistimõtlejatel Nõukogude Liidus eneses ei tasuvat heilitada lootusi paremateks väljavadeteks. Pravda kasutab omalt veel juhuset hae tunnistuse andmiseks Henry Kissingerile ja Willy Brandtile, kuigi leht neid ei maini nimedil.

Mõlemad on ühtlasi, et nad ajavad asju Nõukogude riigivälistusega, seletab Pravda. See aga tähendavat, et kuigi Nõukogude Liidus sünnib asju teisitimõtlejatega, mis väärivad arvustamist, ei tohtivat seda ometi segada riikidevahelise poliitika-ga.

Nõnda jõuab Pravda tahes-tahtmata vana küsimuse juurde poliitikat ja moraalist: kuivõrd neid võib hoida lahut teineteisest või ühendada omavahel. Punkt 3 peavakorrast Genfi konverentsil muudab poliitika ja moraalil küsimuse eriti aktuaalseks, kuna see hõlmab vabaduse probleemi, mida nõukogude kommunistlik rezhim ei või oma julgeoleku pärast sallida samasuguselt nagu seda lubavad lääne demokraatiad.

Teisest küljest aga on Nõukogude Liidul suuri raskusi poliitika ja moraalil seisukohast ka oma opositsiooniliste opositsiooniliste teisitimõtlejatega. Pravda ongi sunnitud kõnelema kirjanikust Aleksander Solženitsinist ja füüsikust Andrei Sahharovist samuti kui juba kontulitlik karistatud Pjotr Jakirist ja Viktor Krasnist.

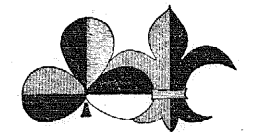
Pravda väita kohaselt kuuluvat kõik neil üsna tähtsusetu gruppi, mis olevat ainult tööriistaks

Ülaloleva pealkirja all avaldas Stockholmis koos olnud peapiskopliku Nõukogu alljärgneva lütkuse, millele on alla kirjutanud 23. septembril koosolekust osa võtnud: peapiskop Konrad Veem, L. Anderson, J. Aunver, A. Hinno, R.K. Kiviranna, V. Palm, A. Taska, J. Taul, K. Raudsepp, A. Vööbus, Ed. Kägi, K. Laantee, A. Rossman, V. Mäng ja V. Piirsalu. Allakirjutajad esindavad kogudusi Rootsis, USA-s, Kanadas, Inglismaal ja Saksamaal.

Läkitus kõlab järgmiselt:

Eesti Evangeellumi Luteri Usu Kiriku (EELK) peapiskopliku nõukogu seoses oma koosolekuga Stockholmis 20.-23. septembril 1973 tervitab kõiki eestlasi, kes elavad väljaspool kodumaad ja soovib nende usule ja elule Jumala õnnistust.

Istungjärku koondavaks pealkirjaks on "EELK täna ja homme". Kristlased valmistavad homset päeva ette tänase päeva puudujäämist arutamise ja kahtsemisega Jumala palgees. Vabanenult ja rõõmsalt lähevad nad uuele päevale vastu ja suudavad paremini. Seda vajalikku taotlust väljendas konverentsi alapealkiri: "Muutuge teiseks oma meele uuendamise teel!" Ro. 12,2.

"Imperialistliku taguruse" käes.

Pravda mõttekäik ei ennusta head, aga tõenäolikuil ei võta Kremi oma ülejäänud teisitimõtlejate vastu midagi ette vähe-malt nii kaua kui Euroopa julgeoleku- ja koostöökonverentsi teine istungjärk Genfis kestab.

Sellele vihjab igatahes Ameerika Hääle, BBC ja Deutsche Welle saadete segamise katkestamine. Kõike kokku võttes on Kremi võrdlemisel tundlik välisruvustuste suhtes ja seepärast on altnul loogiline, kui ta omal algatusel teeb teatud järeleandmisi, et probleemist üle saada.

Mõduandev on käesoleval juhul altnul Genfi konverentsi korraldamine, kuigi Nõukogude poliitikat tabaliselt pole kunagi olnud midagi ühist moraaliga.

A.K.

Selles valmus kutsume üles kogu kirikut uuendama meelt Jeesuse Kristuse armus. Eesti avalikkust kutsume üles oma kirikuga maksimaalses ulatuses ühinema teda toetades. Üksikute raskuspunktide kohta teatame eraldi, milleks palume eesti ajakirjanduselt heatahtlikku vastutulekut ja usalduslikku suhtumist ka edaspidi. Konsistooriumi ametlik häälekandja "Eesti Kirik", mida soovime tellida, avaldab peapiskopliku nõukogu koosoleku materjale ja jooksvald teateld meie kiriku uuest suurest jõupingutusest.

Läkitame oma tõlise tunnustuse neile, kes kolme aastakümne vältel usus, palves ja jumalateenistuste osades altasid teostada Jumala tahet, mille tulemusena eesti põgenikel on olemas võimalik kodu.

EELK on eesti Vabariigis kehtestatud demokraatliku seaduse alusel enastkorraldav ja tegutsev ülemaailmne kirik. Enam kui kuuskümmend kogudust, vajalik arv praostkondi, kirikukogu, konsistoorium ja peapiskop täidavad kohustusi ja õigusi seatud korras. EELK on tunnustatud üle maailma olles võrdõiguslik liige Luteri Kirikute Maailmaliidus ja Kirikute Maailmanõukogus. EELK on samuti äratreenitud tunnususe ja lugupidamise kõigi eestlaste poolt oma võimaliku tegevuse, oma hargnenud organisatsioon, oma esinemiste tõttu kuni kõrgeima kirikliku tasemele üle maailma.

Meie kiriku vabatahtlike kaastöötajate suur arv ja võimalike sageli enastalgav tegevus said nendeks vahenditeks, kellede kaudu Jumala valitus end on makema pannud kõigele vaata-mata, samaaegselt elab kirik kodumaa edasi.

Aeg läheb edasi ja ülesanded muutuvad. Nüüd, kes põgenikul on edukalt suutnud rajada oma elu, kutsume kogudusi üles süvendama oma usule ja viima seda rajatud koguduste tasemele. eesmärgiks on EELK tuleviku kindustamine Jumala tahtest omast jõust! Alakem sellega juba 1974. aasta tegevuskava ja eelarve koostamisesega.

Jookskem kannatlikkusega meile määratud võidujooksmit, vaadates usu alustajale ja täidesaatjale Jeesusele! He. 12,11.

India verejanulised jumalad nõuavad ohvreid

Vaatamata suurest arengubist, mida lääs on Indiale annud (ja N. Liidu ning idariikide suurest relvaabist), valitseb Indias edasi nälg ja lehm on endiselt püha loom. Indias on haritlaste ja rikaste olukord endisega võrreldes mõnevõrra paranenud, kuid india massinimene ja talupoeg, kelle elujärg tõesti vajaks parandamist, elab edasi nii nagu seal on aastatuhandeid varemni elatud. Pole siis ime, et India on maailma suurim ala-arenenud maa, mida ei dollarid ega rublad suuda aidata. Kuna praegu Indis valitseb järjekordseid suuri põud ja toidupuudus, siis on rahvas veel enam oma vanade jumalade jumalate varju pugenud, toimetab usumõrvi ja loodab sel teel endale lunastust.

Kogu aeg on arvatud, et usumõrvid Indias jätkuvad, kuid nüüd ei ole enam tegu pelkade arvamistega, vaid faktidega. Mitmed nendest usumõrvidest on ilmsiksunud.

Tabati mees, kes oli rõõvinud nelja-aastase lapse.

Ta seletas, et viib lapse Jindi külla, mis asub 320 km põhjapool New Dehiti ja annab ta seal üle oma grupile, kes lapse jumalatele ohverdab. Mees tunnistas politseile, et ta on ennegi lapsi oma guru jaoks varastanud ja need inimohvrid on tema küla varemalt alati aidanud.

Jumalad on alati meelt muutnud ja tema küla peale heatahtlikult vaadanud. Käesoleval korral olevat guru talle ütelnud, et ta vajab last, et küla päästa kurjade vaimude käest. Ainuke võimalus on süüa väikelapse ohverdada jumalanna Kali'le, kellel on kahekümmend kätt ja kes on ühtlasi nii hoiu- kui hävitaja. Praegu olevat jumalanna aga halvasti meelestatud ning ei teda hävitajast hoidjaks pöörata, tuleb Kaili altariilaps ohverdada.

Politsei arvates kuulub mees erilisse jõuku, kelle ainsaks leandeks on Kallie muretseda ohverdamiseks lapsi.

Mees on vahistatud, kuid temalt on raske midagi lähemat teada saada, kuna ta on ebausu-lik, analfaabeet ning kindlate usuliste veendumustega. Samasugused on kõik elanikud Jindis.

Missuguse fanatismiga hindud oma usku suhtuvad, näitab 22-aastase Damji Laxmani lugu, kes ennast ise jumalatele ohvraks tõi, et oma kodupaika ohvraks tõi, et oma kodupaika põuast päästa. Damji Laxman elas Gujartisi, India lääneosas, ning raius ära ühe oma sõrmedest.

Oma verega piserdas ta üle jumal Shiva kuju templis. Shiva on hävitaja jumal ja et teda lepitada, poos Damji Laxman ennast templis üles. Ta jättis maha kümme leheküljelise kirja Shivalle, kus ta jumalat palus olla armuline ja hoida eemale nälg tema kodukülalt.

Aeg-ajalt tuleb päevavalgele mitmeid taolisi lugusid.

Ohvrid on tavalised lapsed, noored naised või harijanid (puutumatud, india kastisüsteemi kõige alamad liikmed). Arvata aga võib, et suurem osa usklikke rituaalmõrvi ei joo kunagi politseini ja nendest teavad ainult ohverdajad.

Indias on palju viletsaid üksikuid külakesi kus midagi ei teata ei politseist ega riigivalitsusest. Seal elatakse edasi oma vanade jumalatega ja need on verejanulised.

Muide "ohverdajad" oskavad hästi valida oma ohvreid. Nendeks on tavaliselt kaitsetud isikud, kellel puuduvad perekondlikud ja muud sidemed ja see tagab rituaalmõrva avalikkuse eest varjamise.

Teada on juhus, kus üks talumees lõi surruks oma naabri, et vihmaljumal Indra tema põlde õnnistaks.

Kõige suurema publikiteedi sai käesoleva aasta aprillis toimunud rituaalmõrv Punjabis. Dina Nagari külas, kus hulgaliselt sugulastega perekond "ohverdab" jumalatele kolme ja poole aastase poisikese.

Ohverdamine toimus kogu küla osavõtul, kelledest üks juhtunust politseile teatas. Poisi isa, onu ja kaks tädi arreteeriti ja süüdistus nende vastu on mõrv. Poisikest hoidis isa kinni kuna üks sugulastest hakkis ta sirbiga puruks.

Seda olevat jumalad nõudnud, et poisikese vanaisa hing saaks rahu. Vanaisa suri 15 aastat tagasi. Politsei raport kirjeldab, et isa olevat otsustanud kõik oma kolm poega samal kombel ohverdada.

Aasta tagasi ohverdas üks Pradeshis distrikti talupoeg oma 11-aastase tütre jumalanna Lakshmi altaril.

Lakshmil on rikkuse jumalanna ning talupoeg püüdis jumalanna heasoovikkust oma ohvirga võtta, et kindlustada oma maja jukust.

Noharis, Rajasthani distriktis, leidis aselt samuti aasta tagasi lääne mõiste järele kohutaval julm mõrv. Üks isa otsis taga oma kahte last, lõpuks leidis ta nende peata ja jäsemeteta kehad allikast.

Järgnes kolme inimese arreteerimine, 38-aastane mees, tema 22-aastane lasteta naine ning küla tark, kes abielupaarile oli soovitanud kaks last Kallie ohverdada, kes siis omakorda tänuhäeks naise sigimisvõimeks muudab.

Niisugused rituaalmõrvi ebausu nimel võib loendada arvutit rida. India parlament on neid juhte mitmel korral arutanud ning otsustanud, et iga usumõrva süüdlase puhul tuleks surmanuhtlust pikemata rakendada.

Kuid india kohus on teisel arvamisel ja rakendab harva, kui üldse, surmanuhtlust usumõrva puhul.

Usumõrvaide juured ulatuvad aegade tagasi, nendest kõnelevad vanad Vedic'i Ürikud. Ka brahmaanide allikad kõnelevad "purushamedhast", mis tähendab elavate inimeste ohverdamine india jumalatele.

Kohus võtab, hoolimata valitsuse seisukohast, tänaeni arvesse pehmemdava teatavalt rituaalmõrva puhul nende usulist tagapõhja, rahva üldist madalat arenemistaset ja tugevat sissejuurdunud ebausk.

Nii kaua kui rahva üldine elamine ja haridus ei tõuse, jätkuvad Indias rituaalmõrvid. Välimaine rahaabi ei näi siin midagi parandavat, kuna seda nähtavasti suunatakse mujale kui rahvamasside elustandardi tõstmiseks ja riigi haridussüsteemi korraldamiseks.

Alfons Pajuste, tööstur ja Toronto Eesti Majandusklubi esimees, külastas Stockholm, kus ta varem elunes.

Peking süüdistab N. Vene juhte ja paljastab nende valesid: "Kui Kremli on huvitatud pingevähendamise maailmas, miks ta siis ei tõmba tagasi oma hambuni relvastatud sõjajõudusid Tšehhoslovakkias või Mongooli Vabariigist? Miks Kremli ei anna Jaapanile tagasi tema põhjapoolseid saari? Miks Kremli ei lahku Baltikumist?"

— Nad tulid mulle kallale!

Venemaal ei elata ilma võltsimiseta

"Kui teie tahate Nõukogude Venemaal elada normaalse inimese elu ja rahuldada oma lihtsamaid igapäevaseid nõudmisi, siis teie ei saa elada ausalt," ütles üks aserbaidžhaanlane ameerika ajakirja "Newsweek" kirjasatjale. Pettused, musturg, alkaamaksud, vargused — need on N. Venes kõige loomulikumad asjad, teisi jääb inimese puudusse ja vietsusse, ta ei saa endale riiet selga ega korralikult toitu lauale.

Külasterand Kaukaasias, jutustab eelmargitud korrespondent, et tussamistes on seal elunevad armeenlased, grusiinlased ja aserbaidžhaanlased lausa virtuooslikud. Kuid küllap taolisi "elukutsikke" leidub ka mujal Venemaal.

Nõukogumaal on tavaliselt nähtaks, et —

Kolhoosnik jätab hooletusse oma kolhoositoa ja selle asemel harib seda suurema loomaga isiklikku maalipikist, et musta turul müüa tomateid, kurke, kapsaid ja muud aedvilja.

Korterimajandik suurtes korterimajades juhibv salatrallide abil elektrivoolu elektrimootorist mööda.

Lennukite stjuardessid murestavad mõne rubla eest (keskmist lendudel tavaliselt 13 rubla) piletita reisija pardale.

Kelnerid restoranides kasseerivad valearvetele küllaliselt suurema summa kui õigus jne. jne.

Suurema kalibriga nõukogude elukunstnikud on spetsialiseerunud autokoomate ja kaubarongide vargusele või võtavad preemiad plaanide ületamise eest, kuigi ettevõtte eksisteerib vaid paberil.

Kaukaasias oli üks kohalik elanik ütelnud ajakirjanikele, et nõukogude majandust iseloomustab kõige paremini järgmine näli. Keegi välismaalane tutuud nõukogude inimese palgatingimuste ja kaubahindadega

ning küsinud, kuidas ta üldse suudab seesuguse palgaga ära elada.

Nõukogude inimese vastanud: "Ma ei tea. Ma pole kunagi proovinud".

Gruusiase määrati mõni aeg tagasi uus parteisekretär, kuma endine sekretär oli korrumpeerunud ja riigi tussamine oli kohutaval levinud. Uus peasekretär E. Shevardnadze avastas, et üks poordistruktu vabrik oli pidanud aastaid palgal fiktiivseid ametnikke ja sel teel kümneid tuhandeid rublaid kõrvaldanud.

Ühes sealse alandusfirmas võeti tohtuud summe alanduskolhoosi kuuride ehitamiseks. Kontrollimisel ilmes, et kuurid olid tegelikult kolhoosnike eravõlvad. Kogusummas oli neid 989!

Tiflisis sünteetilises vabrikus olid ajamehed osanud avada "privatosaakonna", kus valmistati musta turu jaoks vihamantleid. Kui privatosaakonnad suleti, leidsid kontrollijad selle ladust 140 000 rubla eest müügilemääratud kaup.

Shevardnadze sai andmeid, et Tiflisis on liikelv erataksosid riiklike taksoide kõrval. Ühel hommikul ta andis käsu, et kõik taksoauto peavad jääma koju, samuti linna bussid.

Paari tunni jooksul politsei püüdis linnas kinni tohtu arvu erataksosid. Kõik need kandsid täpselt samu kirju ja numbreid nagu riiklikud taksoid. Kuid peale selle ilmes, et linnas liigub mitu erabussi, riiklike busside kirjad ja numbrid ilusasti peal.

Shevardnadze on muutunud vihatumaks inimeseks Kaukaasias. Üks mustaturu tegelane oli ütelnud Newsweek'i esindajale: "Kuidas küll ma tahaksin selle mehega pimedas kõrvalises tänavas kokku saada!"

Kuulduste järele talie olevatki mitu korda üle kalale kputud, kuid parteibossi ihukaitse on nii tugev, et seni pole atentaat kellegi õnnestunud.

"Salapärasel maal" Saksa ajakirjaniku reis Ida-Saksasse

BONN (VES) — Lääne-Saksa ajakirjanik Hans Nogly tahtis külastada oma sünnikohata Cottbus ja pöördus selleks "rahvavabariigist" naabri ehk DDR-i (Deutsche Demokratische Republik) esindaja poole. Ta andis sisse palve ja soovitud marsruudi (Cottbus, Dresden ja Linnad), maksis ette sõiduraha ja hotellikulu kindlateks tähtpäevadeks ning jäi siis ootama.

Ajakirjanik ütles, et Saksa maalt Kalkutasse sõit on lihtsam — osta pilet ja istu lennukisse. Kohe aga käe-läe-jala juures Dresdeni-Cottbusi sõites tuleb aga täita igasugused pabereid, kalla ülekulamistele ja oodata niigoodata...

Muide viisa eest tuli maksta 20 marka, missugust summat ei saa ka siis tagasi kui soovijavalds tagasi lükatakse. Palvekirjal tuli märkida: nimi, hüdnnimi (!), sünniaeg, sünnikoht, perekonnaseis, õpitud elukutse, tegelik elukutse, passi number ja selle väljaandmise asutuse nimi-aadress, kas varem käinud DDR-is, kui ja, siis millal jne. Palvekirjale tuli lisada peotäis kõikvõimalikke tõendeid.

Kui luba lõppeks tuli, oli Cottbusse ettenähtud peatusaeg juba möödas. Sellega läks kaduma 153 marka (51 marka päevas), sest seal ettenähtud hotellil- ja söögikulud tagasi ei makstud.

Enne teele asumist sai ajakirjanik eeskirjad, mida kaasa võtta ei tohi. Loetelus olid muuhulgas ajalehed, kalendrid, kirjamargid, kirjad, milles kõneldatakse rahu vastu, edasi laskereivad, lõhkeained, sõjalisel iseloomuga laste mänguasjad ja palju muud.

Piirijaamas olid vägevad punased kangad kirjaga "Willkommen in der Deutschen Demokratischen Republik". Vagunisse sahatavetajad, lehemüüjad, politsei, tollimehed, mingi erikutsus mõõteparaatidega.

Jälle tuli täita pabereid: nimi, hüdnnimi, sünnikoht, õpitud elukutse, tegelik elukutse...

Jõudnud Dresdenis uuesti üleshitatud Praeger Strassel hotellile, oli seal esinene asi istuda maha ja hakata täitma vormulaare: nimi, hüdnnimi, õpitud elukutse, passi number, tegelik elukutse...

Hotell pidi olema nõukogude maa luksusklassist, kuid vaevalt suutis pakkuda lääne kolmanda klassi hotelli mugavust. Esimene kogemus oli kõigepealt lihtne.

Sisenedes sinna, vajuks üks pilkamatööd sisinaga kinni. Hetke valkust, siis uuesti sss-ss, ja tihtilugu jälle lahti. Seisti liiga veidi valumisel korruel. Jälle läks üks kinni — sss-ss — ja natukese aja pärast lahti — sss-ss. Seisti ikka veel esimesel korruel. Lõppeks tuli hotelliametnik ja palus jalutada kolmandale korruel.

Politseinikud liikusid alataas hotellis ringi, kuid neid võis näha ülearu palju linnas. Alataas tüliti turisti: "Teie nimi, palun, teie pass... Mis on passi number? — Kui kauaks te siia jääte?"

Tagasiõit algas jälle paberite täitmisega — Nimi, hüdnnimi, õpitud elukutse, passi number... Ajakirjanik ütles, et ta võis juba unes kirja panna oma passi numbril ja muud isiklikud andmed...

Anu (n-na Sagim) ja Jaak Jüriadiode sündis Stockholmis tatar.

Toomas Annus Baltimorest külastas Stockholm. ta jõudis nüüd koju tagasi.

Marta Lannus, kes elas senini Nova Scotias, Kanadas, asus elama USA-sse, kus elab tema poeg prof. dr. Arvo Lannus.

Helmut Sandström on Kanada valitsuse ülesannetes komandeeritud aastaks Lääne-Saksa maale Kieli. Tal on kaasas perekond.

• Leinateated

Kallist vennapoega, sugulast ja sõpra

Harry Mets'a

mälestavad sugavas leinas

ALMA AAVIK
abikaasaga

ANTS AAVIK
perekonnaga

FEETER METS
abikaasaga

AUGUST NIITEM
abikaasaga

ROBERT VÄLI
perekonnaga

SUGULASED
Eestis

Hilja Maria
Tõnurist

n-na Kirofar

Sünd. 19.1.1903
Surn. 18.9.1973

ILMAR ja AINA
HELVI ja ULF
ELMAR ja INKERI
koos muude lähimatega

Matusetalitus on toimunud
lahkunu soovil perekondlikult.

Kodumääl surnud hea ja
armas onu

August Balder

Sünd. 25.10.1891 Undla vallas
Surn. 26.9.1973 Tallinnas

Mälestavad sugavas leinas

ENDEL BALDER
perekonnaga Rootsis

ABIKAASA ja OMAKSED
Eestis

Meie armas poeg ja vend

Edgar Pahverk

Sünd. 30.1.1923 Altjal
Surn. 24.9.1973 Älvängenis

Sugavas leinas

EMA

TÄDI ALMA

ERIK ja ELSE

VIRVE ja EVALD

LUULE ja ERICH

VÄINO ja MARIANNE

MAX

ÕE- ja VENNALAPSED

ÕE LAPSELAPS

Armast töökaaslast

Edgar
Pahverk'i

mälestavad leinas

A. JÄRV
V. KOLLAMAA
E. KRIISA
V. MURELIK
O. MERTSINA
A. VESMES
V. VESMES

Oma armast kooliõde

Salme
Riig-Reimann'i

mälestab kurbuses

KSENIA PIKAS-MIKMAN

Meie südamlük tänu kõigile,
kes minu abikaasa ja meie
isa

Vello Laas'i

haiguse ja surma puhul troostivate sõnade ja kauniste lilledega neid päevi meil on püüdnud kergendada ning tema mälestuseks Cancerfondi toetasid.

RUTH LAAS
lastega

Juhan Liivi
õhtu E. Majas

Eesti Kultuuri Koondise korraldusel toimub pühapäeval 7. okt. kell 17.00 Medborgarhusel suures saalis sõnalis-muusikaline õhtu "Juhan Liiv sõnas ja helis". (Tunnelhääna peatus Medborgarhusel). Laulet ja proosat, lühijutte ja dialooge esitavad näitlejad: Lensi Römmer, Elo Rühn, Edmar Kuus ja Rein Vellner.

Teise osa alguses loeb luuletaja Kalju Lepik selleks puhuks kirjutatud päevakohase luuletuse, millele järgnevad muusikalised ettekanded.

Esiettekandele tuleb ka uusi helitöid.

Sopran Helvi Klement ja alt Senta Mõök esitavad soololaule Juhan Liivi luulele heliloojalit: Artur Kapp, Mart Saar, Tuudor Vettik, Eduard Tubin ja Eugen Kapp. Stockholmis tulevad esmakordselt esitamisele Saare "Sügine lili" ja Vettiku "Lae-vuke", samuti Saare duetti "Sügis", mis on loodud 1912. Klaveril Harri Kiisk.

Lõpuks laulab Stockholmist Eesti Segakoor, juhatab Harri Kiisk. Esiettekandele tulevad Lembit Avessoni poolt 1970 koorele kirjutatud kaks udistest madrigalit "Järv" ja "Tulen, tulen!" Esmakordselt Stockholmis esitab koor ka Elno Tambergi "Isamaale".

Pääsmad kr. 10.-, pensionäridele ja õppivale noorsoole kr. 5.- ja Stockholmist Eesti Alghooli õpilastele tasuta on saadaval Eesti Kultuuri Koondise büroos, Wallingatan 32-1, tel. 11 31 16 ja tund aega enne algust kohapeal.

Head ja armast naabrit

Peter Liebus't

leinavad

MARIE UNDER

ARTUR ADSON

BERTA UNDER

HEDDA HACKER

Kui esineb
surmajuhutum

Konsulteerige suurima usaldusega
matusetöid

Thure Söderquist
Begravnings-
Eldbegrängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 STOCKHOLM
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised
matusetalitused
Õöpäevane valvekord

Rohkem...

Algus lk. 1

riumi transportosakonna käsutusse.

Ükski laev, millise lipu all ta ei sõitnud, enam üle Põhja mere ei pääsenud, nii tuli ka rootsi lipu all olevatel laevadel sõita sõjaministeeriumi käsutuses.

Al. "Eos", väljudes Glasgovi sadamast üle Biskaya, sai esimesel reisil torpeedotabamuse, ainult laevakokk pääses.

Inglise idarannikul läks miini otsa a/i "Taara" ja minu teada kõik Panama lippe kandval eesti laevad hukkusid sõja ajal. Peale sõda inglased püstitasid Tower Hill'i II maailmasõjas hukunud laevade ja meeskondade kohta monumendi, seal on ka ära toodud a/i "Taara" nimi, koos hukunud kapteni ja meeskonna nimedega. On teadmata, kas nad arvestasid selle siis inglise laevaks.

Minu arvates snur viga võib peituda selles, et sõja ajal mõni ametnik ei olnud Balti riikidele üldse teadlik, kui üldi üks Balti riikide laevadest hukkus, siis ametnik oma puuduliku geograafilise teadmisega kandis sisse "Läti" või "Leedu" ja nii see ka jäi.

Mul isiklikult tuli ühe isiku pärast palju sekeldusi, kuna üks ametnik oli ühe eestlase teinud lätlaseks ja ka isiku enda juuresolekul ei usnud, üldi, et tooge sünnitunnistus.

Kuna enamik laevu oli inglise lipu all, siis kanti nad maha inglise laevana ja omanikku keegi ei küsinud, sest igal laeval oli ametnikult üks inglise agent.

Minu isiklikus väikeses märkmikus on peale märgitud 16 laevveel järgmised hukunud aurulaevad: "Alfa", "Borghild", "Elise", "Eos", "Kai", "Kastor", "Kodumaa", "Mina", "Naissaar", "Nautic", "Memrae", "Nora", "Orion", "Polux", "Pärnu", "Reet", "Taara" ja "Uhti".

Eesti Vabariigi saatkond Londonis on Eesti Häälele teatnud, et saatkonnal on andmed olemas hukunud eesti laevade kohta.

Kiriku
koosolek

Algus lk. 1

nõuandva organina otsene funktsioon koostada kirikukongressi päevakorda.

Kirikukongress soovitati pidada teiste ülemaailmsete eesti päevade raames aastal 1976 Baltimores USA-s

Kõik peapiiskopliku nõukogu soovitusel otsustati ühel häälel ja konsistoriumi kinnits need või andis nalle vajaliku käigu kirikukogule otsustamiseks.

Päevad lõppesid jumalateenistusega Jakobi kirikus.

Mall Jams, filikand, ja lennustjuardes, esineb Rootsi valimistel kandidaadina Upplands-Väsby kommunaal- ja Stockholmis ääni A-ringkonna valimistel moderaatide kandidaadina vastavalt 10-ndal ja 9-ndal kohal valimisnimekirjas.

Otto Tammer Newarkist New Jersey osariigist, kes viimastel aastatel sõitis tüürimehena USA-Vietnami kaubaveolil laevadel, tegi Philadelphia's ära kaugesõidukapteni eksami.

Kohaliku elu

ESKILTUNA

Käsitööring

Eskiltuna Skaudisõprade Seltsi käsitööring alustab tegevust laupäeval, 6. oktoobril kl. 16 Viru lipkonna ruumes, Kriebel sensgatan 13. Juhatus loodab endiste ja uute liikmete rohkearvulist osavõttu.

JÖNKÖPING

Lõikusepüha

Lõikusepüha jumalateenistus pärast pikaajalist remonti uuesti ommatunud Kristiina kirikus toimub laupäeval, 13. okt. kl. 14.00. Juhatus õpetaja E. Tõidsepp, laulehed, orell A. Randes. Pärast jumalateenistust õhine koosviibimine kohvilauas koguduse majas.

LUND

EÜL peakoosolek

Eesti Üliõpilaskond Lundis peab oma aastakoosoleku neljapäeval, 11. oktoobril Akademiiska Foreningi KK-Rummet-is Lundis.

Päevakord: 1) Koosoleku rakendamine, 2) Aruanded, 3) Juhatus valimine, 4) Esindajate valimine EÜL-i Esindajate Kogusse, 5) Laulukonfidei edaspidine valdamine, 6) Tegevuse kavandamine, 7) Kohalalगतatud küsimused.

STOCKHOLM

Oktoobri pidu

Eesti Noorte Kunsti-Grupi oktoobri pidu toimub teedel 5. oktoobril tuntud aadressil Grev Turegatan 15 (kolmandal korral) algusega kell 20.00 täpselt.

Kavas on nalja, laulu ning lakeerutamist. Pakume ka väikest supist ja karastavaid jooke. Eesti Noor - Tule!

STOCKHOLM

Käsitöökursus

Pitkude kursus algab Eesti Majas 10. oktoobril algusega kell 19.00. Miljande Pärtna juhtimisel. Kursuse juhataja palub huvitatuid ette registreerida telefonil 21 81 34 (Eesti Maja köök). Samas saab ka lähemat informatsiooni.

STOCKHOLM

Kunstigrupp

Eesti Noorte Kunsti-Grupp tegeleb sügishooajal iga neljapäev oma ruumides Grev Turegatan 15 kolm treppi.

Meie tegutsemine kunstilise loominguga, õpime maalimis- ja värvipetust, käime koos ka väiksemates gruppides ja õpime üksteise andetest kunstilisele alale. Kui oled huvitatud, võta meiega kontakti - juba homme!

Kui on küsimusi, katsume neile vastata Mart Kikerpuu vahendusel. Teretulemast!

STOCKHOLM

Ed. Wiiralt mäl estusnäitus

Reedel, 5. oktoobril kell 17.30 toimub Välis-Eesti galeriis Stockholmis vanalinnas Lilla Nygatan 8 Eduard Wiiralti 75. sünniaasta puhul mälestusnäituse avamine, kus kadunud kunstiniku koollvend ja sõber Georg Westenberg vestleb saatluslikest kohtumistest Wiiraltiga molema maailmasõja taustal ja vahepeal. Küllalised on teretulnud.

STOCKHOLM

Radio Klubi

Sügishooaja avamine toimub esimese kokkutulekuna peakoosoleku vormis laupäeval 6. oktoobril kell 14.00 Eesti Noortetöö ruumides Stockholmis Eesti Majas Wallingatan 32-34. Kõikidele vanadele ja uutele liikmetele teretulemast.

Leena Saarekivi New YOrgist saabus tagasi reisilt Lõuna-Euroopasse.

Göteborgis töötab hea eduga mängukool, mis on mõeldud eelkooliealistele lastele. Pildil mudilased koos kasvatajatega ja lastevanematega sügissemestri avakokkutulekul. (EPL-foto Kopler).

Aug. Miljan in memoriam

Kodumalt on saanud sõnum tuntuud talmekeasvatusse eriteadlase ja koolimehe, omariikluse seaduse järgne põllumajanduskooli juhataja dr. agr. August Miljan surma kohta 25. augustil k.a. kõrges vanuses. August Miljan oli sündinud a. 1889 ja surnuks 8. septembril 84. aastaseks.

Dr. August Miljani elukäik on olnud põnevalt vaheldusrikas. Selles eralduvad teravalt kolm elujärku: enneomarikkuseaegne (1889–1917) suunatud mõisavalitseja karjäärile Venemaal, omariiklusaegne (1918–1940) suunatud põllumajandusteadlase karjäärile iseseisvas Eestis ja pärast-omarikkusaegne (1940–1973) suunatud enesetäiendamisele-üleelamisele drastiliselt muutunud tingimustes.

August Miljani enneomarikkusaegne (tsaariaegne) elujärk hõlmas tema üleskasvatamist ja nooremehe aa. Põllumehe poeg end. Põluse valla Toostijaugu talust oli õppinud kõhelnakkoolis ja progümnaasiumis Otepääl ning Treffneri gümnaasiumis. Oli Treffneri laste lahkuvad vanematesse klassidesse jõudmata, kuna teda oli hakanud huvitama praktiline põllumajandus ja mõisavalitseja kutse.

August Miljani omariiklusaegne edukas ja viljakas elujärk algab 1918–20 sõdurikuees. Rahutegemise järele istub siis juuba 30-aastane mees uuesti koolipinki: 1920–22 Tartu õhtugümnaasiumis ja 1922–26 Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonnas. Omandab 1926 a. kevadel agronoomi diplomi ja sama aasta sügisel mag. agr. kraadi (magistristiit). Lutsarn ja selle kasvatamine Eestis).

Ülikooli lõpetamise järele kutsutakse ta prof. Nikolai Rootsi poolt juhitava ülikooli talmekeasvatusse katsejaama vanemaks assistendiks Raadil, kus töötab 1926–29.

1929 kutsutakse ta Eesti põllumeeste keskseltsi Järgne põllumajanduskooli juhatajaks ja talmekeasvatusse õpetajaks, millel kohal töötab omariikluse lõpuni. Mag. agr. August Miljan jätkab teaduslikku tööd ka Järgne, olles 1931–33 Tartu ülikooli teaduslikus stipendiaadiks. Ta kaitses selle töö tulemusena 1932 a. oma doktori väitekirja (Otepääl mõrkäpikloona looduslike niitude ja järvede vegetatsioonuurimused) omandades dr. agr. teadusliku kraadi.

Peale nimetatud suuremate teaduslike tööde on Miljan kirjutanud juur- ja mugulivai kasvatuse osa põllumehe käsiraamatus ja hulgaliselt artikleid omariiklusaegseis põllumajanduslike ajakirjades ja muudes väljaannetes. Ta oli vilkalt tegev paljudes põllumajandusala organisatsioonides.

Mõnevõrra aktiivsust näitas dr. Miljan ka poliitilisel alal ja seda eeskätt 30-ade aastate lõpul. Ta oli Rahvuskogu koosseisus 1937 ja Riigivolikogu liikmes Tapa valimisringkonnast 1938–40.

Dr. Miljani elu ja tegevuse kohta järgneva ligemale 30 aasta kestel (1945–73), on vähe teada. Kõuel on, et ta agronoomilise tööala vahetas botaanilise ja talmekeasvatusse uurimistööga. Viiekümnenndal aastal ja ka veel kuuekümmendade aastate algul on ta töötanud Tartus ülikooli botaanikaal. Viimased kümme või viisteist aastat elunes dr. Miljan pensionäriks.

Meenutame lahkunud kolleegi ja sõpra, teadlaste, agronoomi, botaanikut, katsetegelat, soo- ja rohumaadekultuuri uurijat, põllumajanduspedagoogi, põllumajanduslike valitsejat ja üldinimetajana: silet tööstest tema pika ja mitmevalgelise tööaeva lõpule jõudmisel.

Puhka rahus kodumaa mullas. Sind mälestavad ja meenutavad paljud.

JOOSEF NÕU

E. V. esindaja V. Raud Madridis 75-aastane

Madridis täitub sealse Eesti Vabariigi esindajal dr. Villibald Raud 75-eesaasta.

Dr. Raud on Tartumaa mehi, sündinud Aakse vesikondniku pojana. Pärast kohaliku kooli lõ-

petamist astus ta Tartu Aleksandri gümnaasiumi, mille lõpetas 1916.

Villibald Raud alustas üliõpilaselu Moskvas Teede Instituudis. Sel ajal oli allkirjutatud võimalus temaga lähemalt tutvuda, kuna olin tollal Moskvasse õppima Riia Polütehnikumi õpilane.

Villibaldiga kokku puutudes käsitlesime mõttevahetuses sellegaegset segast olukorda, mis meid mõlemaid ahvandas Eismesse Maailmasõtta tõmmata. See sündisik novembris 1916, millega esialgu katkes meilevaheline side.

Raud lõpetas Peterhovi sõjakooli ja sattus hiljem Doni kaksikate väkke, kus võttis osa võitlustest kommunistide vastu 1917–20.

Hiljem teenis Raud ka Tartu ratsarügemendis 1920–23. Tartus olles astus ta ülikooli majandusteaduskonda, mille lõpetas cum laude. Magistri ja doktoriradi saavutas ta Berliinis.

1925 nimetati Raud Londoni ja Berliini, Vabariigi põllumajanduslikuks ataseheks, olles ka põllumajandusministeriumis kaubandusnõunik. Hiljem saatkonna nõunik ja peakonsul Londoni saatkonnas 1935–40.

Pärast kodumaa okupeerimist on dr. Raud olnud Eesti Vabariigi Madridi esinduse nõunikuks aastatel 1953–1954, ühtlasi Eesti Vabanduse Häälte raadiosaadete juhataja ja praegu Eesti Vabariigi esindajaks Hispaanias.

Raud on omal käel ja jõul organiseerinud Madridi-saateid tähelepanuväärseks eduga ja teeb seda ka praegu.

75-ndal sünnipäeval soovime juubilarile õnne ja edu Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamistööks ja loodame, et tal tervist ja julgust eesti rahva eest edasi võitlemiseks.

Akadeemiliselt kuulub dr. villibald Raud Korporatsioon Vironia viilistkonda. Sõbrad viironlased tervitavad koos vaba eestlaskonnaga kogu maailmast.

TÕNIS KINT

Krupp toodab jälle relvi

Kui Alfred Krupp 1961. aastal vabanes vanglast, siis ta töötas: "Wir werden nie mehr Kanonen bauen". Oma uuele ettevõttele andis ta nimeuse "Krupp Maschinenfabrik Essen". Seega muutus endine relvatehnik valvaks masinavabrikuks, ja Krupp ise valvaks töösturiks, kelle sihtiks oli Saksamaa ülesehitamine.

Nii kestis see kuni Alfred Krupl surmani. Pärast seda hakati taas tootma relvi ja muudeti kontsern üheks tähtsaimaks relvatehnikuks Euroopas. Seda eriti siis, kui kontserni juhiks kutsuti endine Lääne-Lääne-Saksa kaitseministeriumi riigisekretär Wolf Mommsen.

Kahureid näitas Krupp juuba 1867 Pariisis maailmanäitusel. 1. Maailmasõja ajal sai eriti kuulsa ta kahur "Dicke Bertha". Et relvatehnikust on maailmas kõige tasuvam ettevõtte, siis hakkas Krupp kontsern ka nüüd tootma relvi.

Praegu toimub Essenis USA kettitankide M 57 A1 ümberhitamine vastavaks Saksamaa oludele. Nend tankid tellis Lääne-Saksa kaitseministerium USA-st 220. Ümberhitamise pealt teenib Krupp kontsern puhta tuluna 3 miljonit marka.

Ka toodab Krupp ise tanke. Näiteks ehitab Krupp kontserni kuuluv "Maschinenbau Kiel" (endine "Kaiserliche Torpedowerk") Lääne-Saksa armeele 45 Leopard-seeriase kuuluvat mägij- ja pioneerüksuste tanki 33 miljonit marka väärtuses.

Ka ehitab see firma samasse seeriase kuuluvaid sillahitustanke 98 miljonit marka väärtuses ja tootis Kassels töötavale firmale Rhein Stahl kütitankide "Marder" osi 220 miljonit marka väärtuses.

Krupp kontsernile kuulub konstrueerimis-ettevõtte GST (Gesellschaft für Systemtechnik), mis täidab samuti Lääne-

Saksa liiduarmee tellimusi. Näiteks konstrueeriti selles ettevõttes uus saksa tank "Leopard".

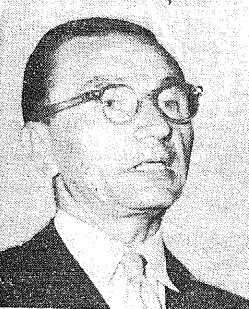
Lsaks on Krupp osanik (35%) ka Bremeni VFW-Fokker GmbH-s, mis täidab Lääne-Lääne-Saksa lennuväe tellimusi (Starfighter-programm, põstloodis startivate lennukite VAK 191B konstrueerimine ja võitlusennukid tüübilt MRCA).

Juba 1968 teatas Krupp Lääne-Saksa kaitseministeriumile, et "kontsern on nüüd tegev ka relvastusektoris" ja et ta kavatses seda tegevust veel "mitmekesis vormis" aktiveerida. Oma Kieli ettevõtte kaudu soovis Krupp kontsern ehitada Lääne-Saksa mereväele sõjalaevu.

Ettepanekus rõhutati, et see ettevõtte andis liiduarmeele kõik vajalikud väike-aliveelaevad ja torpeedotorud.

Ühe suurima tellimusena ehitas Krupp kontsern Lääne-Saksa liiduarmeele 432 lennutõrje kahur-tanki ligikaudu 2 miljardi marka väärtuses. Alguses pidi selle tellimuse täitma Müncheni relvavabrik Krauss-Maffel, kuid siis, kui Mommsen kutsuti kontserni juhiks, sai selle tellimuse Krupp.

Ka ehitab Krauss-Maffel koos Krupp kontserniga Leopard-tankid. Nende tankide arvel teenis Krupp 433 miljonit marka (LTE).

Dr. Villibald Raud

Eduard Wiiralt Mälestusnäitus kunstniku 75-nda sünniaasta puhul

Avamine VÄLIS-EESTI galeriis reedel, 5. oktoobril kl. 17.30 Stockholmil Vanalinnas, Välis-Eesti alalistes ruumides, Lilla Nygatan 8.

Avamise puhul vestleb kunstnik Georg Westenberg oma koolivennast ja sõbrast.

Kõik kunstisõbrad tervetulnud.

Näitus avatud kl. 10–17, laupäeviti kl. 10–14.

VÄLIS-EESTI

Lilla Nygatan 8
Tel. 10 50 40, 10 50 60